

Henryk Bogacki

"Heutiges
Menschenrechtsbewusstsein und die
Kirche : die Beteiligung des einzelnen
an der Leitung des Gemeinwesens in
Demokratie und Kirche",
Hans-Wolfgang Daigler,
Zürich-Einsiedeln-Köln 1973 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 44/4, 193-194

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Claude GEFFRE, *Die neuen Wege der Theologie. Erschliessung und Überblick*, tłum. z francuskiego Elisabeth Darlap, Freiburg-Basel-Wien 1973, Verlag Herder, s. 155.

Dynamizm współczesnej teologii wyraża się w wielości stale nowych propozycji. Jednostka nie ma możliwości ogarnięcia nawet własnej specjalności, a tym bardziej innych działań, których znajomość jest niezbędna dla pełnego wykształcenia teologicznego. Istnieje więc duże zapotrzebowanie na opracowania orientujące w problematyce dzisiejszych poszukiwań teologicznych.

Książka dowodzi wymownie, że podziały między teologami nie przebiegają według granic denominacji wyznaniowych, ale ulegają przesunięciu i obecnie przechodzą poprzez wspólnoty konfesyjne. Od Soboru Watykańskiego II rzeczywiście występuje pluralizm w teologii, co stwarza poważne problemy tak dla samej teologii, jak dla nauczania kościelnego. Zagadnienia hermeneutyczne wysunęły się w teologii na pierwsze miejsce ze względu na konieczność odkrycia trwałego znaczenia słowa Bożego w jego historycznych formach: biblijnej, dogmatycznej i teologicznej. Pociąga to za sobą zasadnicze pytania wobec metody teologicznej. Teologia odsuwa się od zagadnień abstrakcyjnych, zajmuje się natomiast praktyką życia chrześcijańskiego, gdyż jej zadaniem jest nie tylko uzasadnianie treści nauczania kościelnego i przekazywanie wypracowanych formuł. Problemy wewnętrzkościelne przestają stanowić centrum zainteresowania teologii, która coraz większą zwraca uwagę na postannictwo chrześcijan w świecie.

Cl. Geffré przedstawia w sposób komunikatywny najważniejsze przemiany w teologii po Soborze Watykańskim II. Książka nie jest zbiorem informacji, ale syntezą wykazującą podobieństwa i zbieżności rozmaitych kierunków we współczesnej teologii.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Hans-Wolfgang DAIGELER, *Heutiges Menschenrechtsbewusstsein und die Kirche. Die Beteiligung des einzelnen an der Leitung des Gemeinwesens in Demokratie und Kirche*, Zürich-Einsiedeln-Köln 1973, Benziger Verlag, s. 171.

Choć w naszych czasach uświadomiono sobie, że próby określenia struktury Kościoła przez koncepcje ustrojowe występujące w państwach, są z góry skazane na niepowodzenie, jednakże od r. 1967 w publikacjach eklesjologicznych niejednokrotnie pojawia się problem „demokratyzacji” Kościoła. Autorzy postulują aktywny udział świeckich wiernych w podejmowaniu rozstrzygnięć w Kościele. W tej sprawie zaznacza się oczywiście wielka różnorodność opinii — od najbardziej radykalnych, wręcz przekreślających hierarchiczność Kościoła, po umiarkowane postulaty, już realizowane na różnych szczeblach kościelnej organizacji. Umiarkowane kierunki eklesjologiczne proponują zastąpienie słowa „demokratyzacja”, rodzącego nieporozumienia, trafniejszym określeniem „udział” (*Partizipation*) świeckich we wszystkich dziedzinach życia Kościoła. H. W. Daigeler występuje z innym terminem: *status activus* świeckich w Kościele, szczególnie w ramach jego funkcji kierowniczych.

W rozprawie doktorskiej Daigeler analizuje *status activus* jednostki w odniesieniu do władzy w ramach ustroju demokratycznego (s. 10—87), następnie usiłuje określić *status activus* we władzy sprawowanej w Kościele (s. 89—127). W trzeciej części omawia znaczenie demokratycznego *status activus* w Kościele (s. 129—163).

Autor bada możliwość udziału świeckich w kościelnej władzy rządzenia (*potestas regiminis*) i nauczania (*potestas magisterii*), a zagadnienie to omawia w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego, nauczania Vaticanum II,

wypowiedzi Pawła VI oraz poglądów teologów po soborze. Problem *status activus* świeckich po Soborze Watykańskim II skupia na sobie coraz więcej uwagi, a opinie skłaniają się ku poszukiwaniu form udziału świeckich w ramach hierarchicznej struktury Kościoła. Postuluje się modyfikację kanonu 118 Kodeksu Prawa Kanonicznego (który tylko duchownych uznaje za podmiot władzy jurysdykcyjnej) w tym kierunku, by świeccy mogli uczestniczyć w jurysdykcji w ramach synodów czy gremiów synodalnych. Na tym odcinku jesteśmy świadkami wyraźnej ewolucji poglądów w stosunku do stanowiska zajmowanego przed soborem. Daigeler traktuje udział świeckich we władzy jako wynik naturalnego prawa przysługującego człowiekowi (*Mitbestimmung als Menschenrecht*), ale uznaje, że pełne wyjaśnienie funkcji świeckich jest możliwe dopiero po rozwiązaniu wielu problemów egzegetycznych, dogmatycznych i historycznych. Oczywiście rozprawa nie może dostarczyć takich odpowiedzi, ale stanowi wymowne świadectwo zmiany poglądów na tym ważnym odcinku eklezjologii.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Johannes NEUMANN, *Synodales Prinzip. Der grössere Spielraum im Kirchenrecht*, Freiburg-Basel-Wien 1973, Verlag Herder, s. 120.

W przepisach prawnych zachodniego Kościoła katolickiego zachowało się aż do dziś wiele elementów synodalnych i kolegialnych, które przez wieki bywały spychane i tłumione przez dominujące tendencje monokratyczno-hierarchiczne. Sobór Watykański II rozpoczął proces „usynodalniania” Kościoła, co zbiega się z dążnościami do „demokratyzacji” wewnątrz Kościoła. Mimo pewnych podobieństw obu kierunków zachodzą między nimi istotne różnice. Synody nie są wyrazem woli ludu (ani ich skład, ani funkcjonowanie nie noszą charakteru parlamentarnego), ale zmierzają do osiągnięcia zgodności w wierze i postępowaniu, choć dążą do tego celu drogą mierzalnych dociekań i debat.

J. Neumann, znany kanonista z Tybingi, zajmuje się funkcją synodów i gremiów kolegialnych w Kościele. Daje krótki zarys sytuacji w Kościele pierwotnym, następnie ukazuje obecny stan: najpierw analizuje przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego dotyczące synodalnych i kolegialnych form organizacyjnych, potem przedstawia posoborowe przemiany. Jeśli chodzi o okres posoborowy, nie ogranicza się do referowania norm prawnych, ale szeroko omawia praktykę nowych zjawisk synodalnych (szczególnie w Szwajcarii, Holandii, RFN i NRD).

Zespoły synodalne i kolegialne jako organy doradcze i kierownicze nie są nowością sprzeczną z naturą Kościoła ani rewolucyjną inowacją, ale mogą przydać się do odświeżenia systemu organizacyjnego Kościoła jako pielgrzymującego ludu Bożego. Biskupi piastują w Kościele władzę i ponoszą odpowiedzialność, natomiast kolegialne rady i zebrania synodalne są w stanie im to ułatwić, gdyż nie tylko służą informacją i radą, lecz ułatwiają recepcję i wykonanie decyzji. Naturalnie wszystko zależy od sposobu korzystania z owej „zasady synodalnej”. Pozbawienie przez wiele wieków znaczenia w Kościele elementów synodalnych i kolegialnych, utrudnia obecnie należyty ich rozwój i właściwe zastosowanie. Takie wyjaśnienie nie powstrzymuje autora od stwierdzenia, że dotychczasowe formy organizacyjne synodalne i kolegialne realizowane po soborze — wskutek rozmaitych przyczyn — nie przynoszą spodziewanych rezultatów. Neumann jest słusznie przekonany, że jeszcze nie odkryto wszystkich możliwości tkwiących w synodalności Kościoła, tak owocnej w Kościele pierwotnym.

Konkretne próby ożywienia synodalności Kościoła napotykają na trudności. Należałoby szukać form sprawnego działania, gdyż np. wielość i róż-